

**VALSTYBINĖS AUGALININKYSTĖS TARNYBOS
PRIE ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS
DIREKTORIUS**

**ĮSAKYMAS
DĖL MĖGINIŲ ĖMIMO MARGASPARNIŲ (DIPTERA: TEPHRITIDAE) RŪŠIMS
NUSTATYTI METODIKOS PATVIRTINIMO**

2016 m. rugpjūčio 22 d. Nr. A1-482
Vilnius

Vadovaudamasis Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2010 m. gegužės 24 d. įsakymu Nr. 3D-490 „Dėl Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos nuostatų ir administracijos struktūros patvirtinimo“, 21.6 papunkčiu,

t v i r t i n u Mėginių ėmimo margasparnių (Diptera: Tephritidae) rūšims nustatyti metodiką (pridedama).

Direktorius

Sergejus Fedotovas

PATVIRTINTA
Valstybinės augalininkystės tarnybos prie
Žemės ūkio ministerijos
direktoriaus 2016 m. rugpjūčio 22 d.
įsakymu Nr. A1-482

MĖGINIŲ ĖMIMO MARGASPARNIŲ (DIPTERA: TEPHRITIDAE) RŪŠIMS NUSTATYTI METODIKA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Mėginių ėmimo margasparnių (Diptera: Tephritidae) rūšims nustatyti metodika (toliau – metodika) parengta remiantis Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2003 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. 3D-264 „Dėl kenksmingųjų organizmų, augalų, augalinių produktų ir kitų objektų sąrašų patvirtinimo“, Europos ir Viduržemio jūros regiono augalų apsaugos organizacijos (EAAO) standartais PM7/104 (1) Diagnostika. *Ceratitis capitata* (EAAO Biuletėnis 41, 2011, p. 340), PM7/107 (1) Diagnostika. *Rhagoletis completa* (EAAO Biuletėnis 41, 2011, p. 357), PM7/114 (1) Diagnostika. *Bactrocera zonata* (EAAO Biuletėnis 43(3), 2013, p. 412), PM 1/2(24) EAAO Rekomenduojamų kontroliuoti kenksmingųjų organizmų A1 ir A2 sąrašais, Tarptautiniu fitosanitarinių priemonių standartu Nr. 31 „Krovinių mėginių atrankos metodologija“ (ISPM 31), patvirtintu Tarptautinės augalų apsaugos konvencijos sekretoriato 2008 m.

2. Metodika nustato fitosanitarinių tikrinimų būdus ir priemones įvairiose agroekosistemose (soduose ir kituose atviro grunto sklypuose, kur auginami augalai, mezgantys vaisius, sandėliuose ir kitose patalpose, transporto priemonėse, taroje, kur laikomi vaisiai) margasparnėms (Diptera: Tephritidae) aptikti, mėginiams paimti ir paruošti juos siųsti į Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Augalininkystės tarnybos) Fitosanitarinių tyrimų laboratoriją (skyrių) (toliau – FTLS).

3. Kenksmingųjų margasparnių rūšys: *Anastrepha fraterculus* (Wiedemann, 1830) – panašioji margasparnė, *Anastrepha ludens* (Loew, 1873) – meksikinė margasparnė, *Anastrepha obliqua* (Macquart, 1835) – įstrižoji margasparnė, *Anastrepha suspensa* (Loew, 1862) – Karibų margasparnė, *Bactrocera cucurbitae* (Coquillett, 1849) = sin. *Dacus cucurbitae* – moliūginė margasparnė, *Bactrocera dorsalis* (Hendel, 1794) = sin. *Dacus dorsalis* – bananinė margasparnė, *Bactrocera tryoni* (Frogatt, 1897) = sin. *Dacus tryoni* – spiečiančioji margasparnė, *Bactrocera tsuneonis* (Miyake, 1910) = sin. *Dacus tsuneonis* – mandarininė margasparnė, *Bactrocera zonata* (Saunders, 1842) = sin. *Dacus zonatus* – persikinė margasparnė, *Dacus ciliatus* Loew, 1862 – melioninė margasparnė, *Ceratitis quinaria* (Bezzi, 1918) = sin. *Pardalaspis quinaria* – abrikosinė margasparnė, *Ceratitis rosa* Karsch, 1887 = sin. *Pterandrus rosa* – afrikinė margasparnė,

Euphranta canadensis (Loew, 1873) = sin. *Epochra canadensis* – kanadinė margasparnė, *Euphranta japonica* (Ito, 1947) = sin. *Rhacochlaena japonica* – japoninė margasparnė, *Neoceratitis cyanescens* (Bezzi, 1923) = sin. *Pardalaspis cyanescens* – melsvoji margasparnė, *Rhagoletis cingulata* (Loew, 1862) – trešninė margasparnė, *Rhagoletis completa* Cresson, 1929 – riešutmedinė margasparnė, *Rhagoletis fausta* (Osten-Sacken, 1877) – kaulavaisinė margasparnė, *Rhagoletis indifferens* Curran, 1932 – slyvinė margasparnė, *Rhagoletis mendax* Curran, 1932 – šilauoginė margasparnė, *Rhagoletis pomonella* Walsh, 1867 – obuolinė margasparnė, *Rhagoletis ribicola* Doane, 1898 – agrastinė margasparnė, *Rhagoletis suavis* (Loew, 1862) – dailioji margasparnė; kenksmingųjų margasparnių rūšys, įrašytos EAAO standarto PM 1/2(24) EAAO rekomenduojamų kontroliuoti kenksmingųjų organizmų A1 ir A2 sąrašuose: *Bactrocera cucumis* (French, 1907) = *Astrodacus cucumis* – agurkinė margasparnė, *Bactrocera minax* (Enderlein, 1920) – kininė margasparnė, *Ceratitis capitata* (Wiedemann, 1824) – Viduržemio margasparnė; margasparnių rūšys, įrašytos EAAO kenksmingųjų organizmų duomenų žiniaraštyje *Bactrocera dorsalis* (Tarptautinis žemės ūkio biomokslų centras, sutartis 90/399003): *Bactrocera caryeae* (Kapoor, 1971) – avokadinė margasparnė, *Bactrocera kandiensis* (Drew et Hancock, 1956) – ceiloninė margasparnė, *Bactrocera occipitalis* (Bezzi, 1919) – filipininė margasparnė, *Bactrocera pyrifoliae* Drew et Hancock, 1994 – tailandinė margasparnė. *Bactrocera carambolae* Drew et Hancock, *Bactrocera invadens* Drew, Tsuruta et White, *Bactrocera papayae* Drew et Hancock, *Bactrocera philippinensis* Drew et Hancock pripažintos *Bactrocera dorsalis* sinonimais EAAO pranešimu Nr. 2014/188 (EAAO pranešimai Nr. 10, 2014, p. 7).

4. EAAO (BAYER) kodai: *Anastrepha fraterculus* – ANSTFR, *Anastrepha ludens* – ANSTLU, *Anastrepha obliqua* – ANSTOB, *Anastrepha suspensa* – ANSTSU, *Bactrocera cucumis* – DACUCM, *Bactrocera caryeae* – BCTRCR, *Bactrocera kandiensis* – BCTRKA, *Bactrocera minax* – DACUCT, *Bactrocera occipitalis* – BCTROC, *Bactrocera pyrifoliae* – BCTRPY, *Bactrocera cucurbitae* – DACUCU, *Bactrocera dorsalis* – DACUDO, *Bactrocera tryoni* – DACUTR, *Bactrocera tsuneonis* – DACUTS, *Bactrocera zonata* – DACUZO, *Dacus ciliatus* – DACUCI, *Ceratitis capitata* – CERTCA, *Ceratitis quinaria* – CERTQU, *Ceratitis rosa* – CERTRO, *Euphranta canadensis* – EPOCCA, *Euphranta japonica* – RHACJA, *Neoceratitis cyanescens* Bezzi – CERTCY, *Rhagoletis cingulata* – RHAGCI, *Rhagoletis completa* – RHAGCO, *Rhagoletis fausta* – RHAGFA, *Rhagoletis indifferens* – RHAGIN, *Rhagoletis mendax* – RHAGME, *Rhagoletis pomonella* – RHAGPO, *Rhagoletis ribicola* – RHAGRI, *Rhagoletis suavis* – RHAGSU.

5. Fitosanitarinė kategorija: ne Europos margasparnės, įrašytos Kenksmingųjų organizmų, kuriuos draudžiama įvežti į visas Europos Sąjungos valstybes nares ir Lietuvos Respubliką bei jose platinti, ir kenksmingųjų organizmų, kuriuos draudžiama įvežti į tam tikras saugomas zonas ir jose platinti, sąrašo (1 priedas), patvirtinto Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2003 m. birželio

30 d. įsakymu Nr. 3D-264 (toliau – Kenksmingųjų organizmų, kuriuos draudžiama įvežti į visas Europos Sąjungos valstybes nares ir Lietuvos Respubliką, sąrašas (1 priedas), 1.32.1–1.32.23 papunkčiuose, Specialiųjų reikalavimų, kuriuos Europos Sąjungos valstybės narės ir Lietuvos Respublika turi nustatyti augalams, augaliniams produktams ir kitiems objektams, juos įvežant į visas Europos Sąjungos valstybes nares ir Lietuvos Respubliką bei jose gabenant, ir specialiųjų reikalavimų dėl augalų, augalinių produktų ir kitų objektų įvežimo į kai kurias saugomas zonas ir gabenimo jose, kuriuos nustato visos Europos Sąjungos valstybės narės ir Lietuvos Respublika, sąrašo (4 priedas), patvirtinto Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2003 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. 3D-264, 30 punkte; kenksmingosios margasparnės, įrašytos EAAO standarto PM 1/2(24) rekomenduojamų kontroliuoti kenksmingųjų organizmų A1 ir A2 sąrašuose: *Anastrepha fraterculus* – A1/229, *Anastrepha ludens* – A1/230, *Anastrepha obliqua* – A1/231, *Anastrepha suspensa* – A1/200, *Bactrocera cucumis* – A1/203, *Bactrocera cucurbitae* – A1/232, *Bactrocera dorsalis* – A1/233, *Bactrocera invadens* – A1/357, *Bactrocera minax* – A1/234, *Bactrocera tryoni* – A1/235, *Bactrocera tsuneonis* – A1/236, *Bactrocera zonata* – A2/302, *Ceratitidis capitata* – A2/105, *Ceratitidis rosa* – A1/237, *Dacus ciliatus* – A2/238, *Rhagoletis cingulata* – A2/239, *Rhagoletis fausta* – A1/241, *Rhagoletis indifferens* – A1/242, *Rhagoletis mendax* – A1/243, *Rhagoletis pomonella* – A1/41; kenksmingosios margasparnės įrašytos EAAO kenksmingųjų organizmų duomenų žiniaraštyje *Bactrocera dorsalis* (Tarptautinis žemės ūkio biomokslų centras, sutartis 90/399003): *Bactrocera caryeae*, *Bactrocera kandiensis*, *Bactrocera occipitalis*, *Bactrocera pyrifoliae*.

6. Kenksmingosios margasparnės, nurodytos 3 punkte, pažeidžia įvairių augalų (vaismedžių, vaiskrūmių, daržovių ir kitų) vaisius. Beveik trečdalis aukščiau išvardytų kenksmingųjų rūšių yra polifagai. Ekonomiškai svarbūs augalai, kurių vaisiams kenkia išvardytos margasparnės, nurodyti 1 lentelėje.

1 lentelė. Kenksmingųjų margasparnių pažeidžiami ekonomiškai svarbūs augalai

Margasparnių rūšis	Margasparnių rūšies sinonimas*	Augalo gentis
1	2	3
<i>Anastrepha fraterculus</i>		<i>Anacardium</i> – anakardis, <i>Annona</i> – anona, <i>Citrus</i> – citrinmedis, <i>Coffea</i> – kavamedis, <i>Cydonia</i> – cidonija, <i>Fortunella</i> – kinkanas, <i>Fragaria</i> – braškė, <i>Mangifera</i> – mangamedis, <i>Persea</i> – avokadas, <i>Prunus</i> – slyva, <i>Psidium</i> – gvajava, <i>Pyrus</i> – kriaušė, <i>Rubus</i> – avietė, <i>Solanum</i> – kiauliuogė, <i>Theobroma</i> – kakavmedis, <i>Vitis</i> – vynmedis

1	2	3
<i>Anastrepha ludens</i>		<i>Anacardium</i> – anakardis, <i>Annona</i> – anona, <i>Carica</i> – melionmedis, <i>Citrus</i> – citrinmedis, <i>Coffea</i> – kavamedis, <i>Cydonia</i> – cidonija, <i>Diospyros</i> – juodmedis, <i>Mangifera</i> – mangamedis, <i>Passiflora</i> – pasiflora, <i>Persea</i> – persēja, <i>Prunus</i> – slyva, <i>Psidium</i> – gvajava, <i>Pyrus</i> – kriaušē, <i>Punica</i> – granatmedis, <i>Sargentia</i> , <i>Syzygium</i> – gvazdikmedis
<i>Anastrepha obliqua</i>		<i>Anacardium</i> – anakardis, <i>Citrus</i> – citrinmedis, <i>Coffea</i> – kavamedis, <i>Diospyros</i> – juodmedis, <i>Mangifera</i> – mangamedis, <i>Passiflora</i> – pasiflora, <i>Prunus</i> – slyva, <i>Psidium</i> – gvajava, <i>Pyrus</i> – kriaušē, <i>Spondias</i> – spondijas, <i>Syzygium</i> – gvazdikmedis
<i>Anastrepha suspensa</i>		<i>Annona</i> – anona, <i>Averrhoa</i> – averoja, <i>Capsicum</i> – paprika, <i>Carica</i> – melionmedis, <i>Citrus</i> – citrinmedis, <i>Diospyros</i> – juodmedis, <i>Fortunella</i> – kinkanas, <i>Lycopersicon</i> – pomidoras, <i>Malus</i> – obelis, <i>Mangifera</i> – mangamedis, <i>Momordica</i> – svaidenis, <i>Prunus</i> – slyva, <i>Psidium</i> – gvajava, <i>Pyrus</i> – kriaušē, <i>Punica</i> – granatmedis, <i>Spondias</i> – spondijas, <i>Syzygium</i> – gvazdikmedis
<i>Bactrocera cucumis</i>	<i>Astrodacus cucumis</i>	<i>Carica</i> – melionmedis, <i>Cucumis</i> – agurkas, <i>Cucurbita</i> – moliūgas, <i>Lycopersicon</i> – pomidoras, <i>Passiflora</i> – pasiflora, <i>Trichosanthes</i> – kutuotē
<i>Bactrocera cucurbitae</i>	<i>Dacus cucurbitae</i>	<i>Benincasa</i> – vaškūnas, <i>Citrullus</i> – arbūzas, <i>Citrus</i> – citrinmedis, <i>Cucumis</i> – agurkas, <i>Cucurbita</i> – moliūgas, <i>Cydonia</i> – cidonija, <i>Juglans</i> – riešutmedis, <i>Lagenaria</i> – ilgamoliūgis, <i>Lycopersicon</i> – pomidoras, <i>Mangifera</i> – mangamedis, <i>Momordica</i> – svaidenis, <i>Passiflora</i> – pasiflora, <i>Persea</i> – persēja, <i>Phaseolus</i> – pupelē, <i>Sesbania</i> – agatpupē, <i>Trichosanthes</i> – kutuotē, <i>Vigna</i> – pupolē
<i>Bactrocera caryeae</i>		<i>Artocarpus</i> – duonmedis, <i>Carya</i> – karija, <i>Citrus</i> – citrinmedis, <i>Mangifera</i> – mangamedis, <i>Psidium</i> – gvajava
<i>Bactrocera dorsalis</i>	<i>Dacus dorsalis</i>	<i>Annona</i> – anona, <i>Arenga</i> – arenga, <i>Artocarpus</i> – duonmedis, <i>Averrhoa</i> – averoja, <i>Baccaurea</i> – auksūnas, <i>Capsicum</i> – paprika, <i>Carica</i> – melionmedis, <i>Citrus</i> – citrinmedis, <i>Diospyros</i> – juodmedis, <i>Eugenia</i> – eugenija, <i>Garcinia</i> – garcinija, <i>Lansium</i> , <i>Lycopersicon</i> – pomidoras, <i>Malpighia</i> – malpigija, <i>Malus</i> – obelis,

		<i>Mangifera</i> – mangamedis, <i>Manilkara</i> – gumenis, <i>Momordica</i> – svaidenis, <i>Musa</i> – bananas, <i>Passiflora</i> – pasiflora, <i>Persea</i> – persēja, <i>Pouteria</i> – sargetis, <i>Prunus</i> – slyva, <i>Psidium</i> – gvajava, <i>Pyrus</i> – kriaušē, <i>Solanum</i> – kiauļiauogē, <i>Syzygium</i> – gvazdikmedis, <i>Spondias</i> – spondijas, <i>Terminalia</i> – viršūklis, <i>Ziziphus</i> – zizifas
<i>Bactrocera kandiensis</i>		<i>Garcinia</i> – garcinija, <i>Mangifera</i> – mangamedis
<i>Bactrocera minax</i>		<i>Citrus</i> – citrinmedis
<i>Bactrocera occipitalis</i>		<i>Mangifera</i> – mangamedis, <i>Psidium</i> – gvajava
<i>Bactrocera pyrifoliae</i>		<i>Baccaurea</i> – auksūnas, <i>Prunus</i> – slyva, <i>Psidium</i> – gvajava, <i>Pyrus</i> – kriaušē
<i>Bactrocera tryoni</i>	<i>Dacus tryoni</i>	<i>Annona</i> – anona, <i>Averrhoa</i> – averoja, <i>Carica</i> – melionmedis, <i>Citrus</i> – citrinmedis, <i>Fortunella</i> – kinkanas, <i>Lycopersicon</i> – pomidoras, <i>Malus</i> – obelis, <i>Mangifera</i> – mangamedis, <i>Passiflora</i> – pasiflora, <i>Persea</i> – persēja, <i>Prunus</i> – slyva, <i>Psidium</i> – gvajava, <i>Pyrus</i> – kriaušē
<i>Bactrocera tsuneonis</i>	<i>Dacus tsuneonis</i>	<i>Citrus</i> – citrinmedis, <i>Fortunella</i> – kinkanas
<i>Bactrocera zonata</i>	<i>Dacus zonatus</i>	<i>Annona</i> – anona, <i>Mangifera</i> – mangamedis, <i>Prunus</i> – slyva, <i>Psidium</i> – gvajava
<i>Ceratitis capitata</i>		<i>Actinidia</i> – aktinidija, <i>Citrus</i> – citrinmedis, <i>Coffea</i> – kavamedis, <i>Ficus</i> – fikusas, <i>Malus</i> – obelis, <i>Mangifera</i> – mangamedis, <i>Mespilus</i> – šliandra, <i>Persea</i> – persēja, <i>Prunus</i> – slyva, <i>Pyrus</i> – kriaušē, <i>Solanum</i> – kiauļiauogē
<i>Ceratitis quinaria</i>	<i>Pardalaspis quinaria</i>	<i>Citrus</i> – citrinmedis, <i>Prunus</i> – slyva, <i>Psidium</i> – gvajava, <i>Ziziphus</i> – zizifas
<i>Ceratitis rosa</i>	<i>Pterandrus rosa</i>	<i>Annona</i> – anona, <i>Averrhoa</i> – averoja, <i>Capsicum</i> – paprika, <i>Carica</i> – melionmedis, <i>Citrus</i> – citrinmedis, <i>Coffea</i> – kavamedis, <i>Cydonia</i> – cidonija, <i>Litchi</i> – ličis, <i>Lycopersicon</i> – pomidoras, <i>Malus</i> – obelis, <i>Mangifera</i> – mangamedis, <i>Persea</i> – persēja, <i>Prunus</i> – slyva, <i>Psidium</i> – gvajava, <i>Pyrus</i> – kriaušē, <i>Solanum</i> – kiauļiauogē, <i>Syzygium</i> – gvazdikmedis, <i>Terminalia</i> – viršūklis, <i>Theobroma</i> – kakavmedis, <i>Vitis</i> – vynmedis, <i>Ziziphus</i> – zizifas
<i>Dacus ciliatus</i>		<i>Abelmoschus</i> – ybiškē, <i>Capsicum</i> – paprika, <i>Citrullus</i> – arbūzas, <i>Cucumis</i> – agurkas, <i>Cucurbita</i> – moliūgas, <i>Lagenaria</i> , <i>Luffa</i> , <i>Lycopersicon</i> – pomidoras, <i>Momordica</i> – svaidenis, <i>Phaseolus</i> –

		pupelė, <i>Sechium</i> – čajotas, <i>Trichosanthes</i> – kutuotė
<i>Euphranta canadensis</i>	<i>Epochra canadensis</i>	<i>Ribes</i> – serbentas
<i>Euphranta japonica</i>	<i>Rhacochlaena japonica</i>	<i>Prunus</i> – slyva
<i>Neoceratitis cyanescens</i>	<i>Pardalaspis cyanescens</i>	<i>Capsicum</i> – paprika, <i>Lycopersicon</i> – pomidoras, <i>Solanum</i> – kiauliuogė
<i>Rhagoletis cingulata</i>		<i>Prunus</i> – slyva
<i>Rhagoletis completa</i>		<i>Juglans</i> – riešutmedis, <i>Prunus</i> – slyva
<i>Rhagoletis fausta</i>		<i>Prunus</i> – slyva
<i>Rhagoletis indifferens</i>		<i>Prunus</i> – slyva
<i>Rhagoletis mendax</i>		<i>Gaylussacia</i> – uolabruknė, <i>Vaccinium</i> – šilauogė
<i>Rhagoletis pomonella</i>		<i>Amelanchier</i> – medlieva, <i>Aronia</i> – aronija, <i>Cotoneaster</i> – kaulenis, <i>Crataegus</i> – gudobelė, <i>Malus</i> – obelis, <i>Prunus</i> – slyva, <i>Rosa</i> – erškėtis
<i>Rhagoletis ribicola</i> Doane, 1898		<i>Ribes</i> – serbentas
<i>Rhagoletis suavis</i> (Loew, 1862)		<i>Juglans</i> – riešutmedis, <i>Prunus</i> – slyva

* Pasikeitusiems margasparnių rūšių pavadinimams nurodyti sinonimai, atitinkantys skelbtus Kenksmingųjų organizmų, kuriuos draudžiama įvežti į visas Europos Sąjungos valstybes nares ir Lietuvos Respubliką, sąrašė (1 priedas).

II SKYRIUS

MORFOLOGINIAI MARGASPARNIŲ POŽYMIAI IR ŠIŲ MUSIŲ ŽALA VAISIAMS

7. Suaugėlių sparnai su tamsiais dryžiais (priedo 1–8 pav.), krūtinėlė dažniausiai su ištiniais šviesiais dryžiais, kartais su tamsiomis dėmėmis. Margasparnių suaugėlių dydis įvairuoja nuo 3 iki 7 mm, priklausomai nuo rūšies ir lervų vystymosi sąlygų.

8. Puparijai (priedo 9–10 pav.) dažniausiai šviesiai rudi, neretai su priekinių kvėptukų spurgais išorėje. Puparijų ilgis – apie 4–6 mm.

9. Lervos (priedo 11–15 pav.) šviesiai gelsvos ar balzganos, su savitos sandaros priekiniais ir užpakaliniais kvėptukais, chitino skleritų plokštelėmis priekinėje kūno dalyje. Lervų ilgis – iki 12 mm.

10. Kiaušiniai (priedo 16 pav.) pailgi, balsvi ar šviesiai gelsvi, jų ilgis 0,5–0,9 mm.

11. Patelė kiaušdėtimi praduria vaisiaus odelę ir po ja sudeda kiaušinius. Toje vaisiaus vietoje matyti žaizdelė arba randai, jei vaisius užpuolamas ankstyvoje vystymosi stadijoje (priedo 17–18 pav.). Iš kiaušinių išsiritusioms lervoms pradėjus maitintis, vaisiuje atsiranda įduba (priedo 19–22 pav.). Vėliau pro pažeistas vietas į vaisių patekus patogeniniams mikroorganizmams, susiformuoja puvinio dėmės (priedo 21 pav.).

III SKYRIUS LIETUVOS AUGALŲ FITOSANITARINIS TIKRINIMAS

12. Vykdam Lietuvos augalų fitosanitarinį tikrinimą, augalai tikrinami auginimo vietoje kenksmingųjų margasparnių aktyviuoju veiklos laikotarpiu, kuris sutampa su augalų vaisių mezgimo–nokimo laikotarpiu.

13. Per fitosanitarinį tikrinimą auginimo vietoje apžiūrimų augalų kiekis priklauso nuo vientiso ploto, kuriame auginami augalai (2 lentelė).

2 lentelė. Vieno augintojo augalų, auginamų vientisame plote, privalomas patikrinti kiekis

Vieno augintojo augalų vientisas plotas (ha)	Per fitosanitarinį tikrinimą apžiūrimų vieno augintojo augalų kiekis vientisame plote
<0,001	Visi
0,001–0,005	Pusė augalų
0,0051–0,01	Iš 12 vietų po 5 vnt.
0,011–0,1	Iš 20–30 vietų po 5 vnt.
0,11–1	1 % *
1–10	0,1 % *
>10	0,01 % *

* Tikrinimo maršrutas – zigzagas.

14. Tikrinti pradedama nuo apatinių augalo šakų su kabančiais vaisiais iki pajėgiama pasiekti aukščiausiai augančių šakų su kabančiais vaisiais.

15. Per fitosanitarinį tikrinimą, aptikus bet kurios vystymosi stadijos kenksmingųjų margasparnių, Augalininkystės tarnybos specialistas paima mėginį laboratoriniams tyrimams ir užsirašo vientiso augalų ploto dydį. Augalai, nuo kurių buvo paimti mėginiai, pažymimi spalvota lazdele arba prie lazdelės pririšamas raištelis su informaciniu lapeliu, kuriame įrašoma: Augalininkystės tarnybos pavadinimas, Augalininkystės tarnybos regioninio skyriaus pavadinimas ir adresas, kenkėjų tyrimai, pakabinimo data, mėginio numeris.

16. Vieną mėginį sudaro iš vieno augintojo vientiso augalų ploto paimtos bet kurios vystymosi stadijos margasparnės arba augalai (jų dalys) su bet kurios vystymosi stadijos margasparnėmis.

IV SKYRIUS
IŠ TREČIŲJŲ IR EUROPOS SĄJUNGOS ŠALIŲ ĮVEŽAMŲ, PARUOŠTŲ EKSPORTUI, REEKSPORTUI IR TIEKIMUI RINKAI AUGALŲ FITOSANITARINIS TIKRINIMAS

17. Vykiant iš trečiųjų ir Europos Sąjungos šalių įvežamų, paruoštų eksportui, reeksportui ir tiekimui rinkai augalų fitosanitarinį tikrinimą, šie apžiūrimi pripažintoje tinkama atlikti fitosanitarinį tikrinimą patikrinimo vietoje, iškrovus dalį augalų iš transporto priemonės arba perkėlus iš sandėlio dalį augalų, jei šie supakuoti (ryšuliai, dėžės, maišai). Nesupakuoti augalai apžiūrimi sandėlyje ar transporto priemonėje, kai ši sandėliuojama pripažintoje tinkama atlikti fitosanitarinį tikrinimą patikrinimo vietoje.

18. Per fitosanitarinį tikrinimą apžiūrimų augalų (vaisių) kiekis priklauso nuo siuntos dydžio (3 lentelė). Kai siuntą sudaro nesupakuoti augalai (vaisiai), tikrinimo vienetu laikomas sandėlis, transporto priemonė (vagonas), konteineris.

3 lentelė. Vykiant iš trečiųjų ir Europos Sąjungos šalių įvežamų, paruoštų eksportui ir tiekimui rinkai augalų (vaisių) fitosanitarinį tikrinimą, privalomas apžiūrėti augalų, jų ryšulių, dėžių, maišų kiekis vienoje siuntoje

Siuntoje esančių augalų, ryšulių, dėžių, maišų kiekis (vnt.) su vienos augalų rūšies augalais (vaisiais)	Vizualiai tikrinamų augalų, ryšulių, dėžių, maišų kiekis (vnt.) su vienos augalų rūšies augalais (vaisiais)
Iki 10	Visi
11–50	22 (arba 90 %, kai siuntoje yra mažiau augalų, ryšulių, dėžių, maišų (vnt.), nei reikėtų apžiūrėti)
51–100	25
101–200	27
201–1499	28
1500 ir daugiau	29

19. Vizualiai apžiūrimi augalai (vaisiai). Aptikus augalų (vaisių) su išoriniais pažeidimo požymiais, vaisius pjaunamas truputį atokiau (0,5–2 cm) nuo pažeidimo vietos. Pasinaudojus lupa, apžiūrima, ar yra kiaušinių bei lervų. Be to, apžiūrima tara, ar nėra prikibusių lėliukių bei besislepiančių suaugėlių.

20. Vieną mėginį sudaro iš vienos siuntos vieno vežėjo vienos rūšies augalo (vaisiaus) paimtos bet kurios vystymosi stadijos margasparnės, arba iš vienos siuntos vieno vežėjo vienos rūšies augalai (vaisiai) paimti su bet kurios vystymosi stadijos margasparnėmis.

V SKYRIUS MĖGINIŲ ĖMIMAS

21. Pastebėjus margasparnių suaugėlių ant augalų, vaisių ar taroje, jos gaudomos entomologiniu tinkleliu. Sugautos margasparnės iš entomologinio tinklelio išimamos stikliniu mėgintuvėliu, kuris užkemšamas vata. Ant stiklinio mėgintuvėlio atspariuoju žymikliu užrašomas numeris. Margasparnės suaugėlis nužudomas šitaip: vata sudrėkinama etilacetatu ir ja užkemšamas stiklinis mėgintuvėlis. Negyva margasparnė išimama iš stiklinio mėgintuvėlio, perkeliama į numeruotą plastikinį mėgintuvėlį su užsukamu kamšteliu ar plastikinę dėžutę su užsukamu dangteliu.

22. Aptikus margasparnės pupariją, šis talpinamas į plastikinį numeruotą mėgintuvėlį, įdedama sudrėkinta distiliuotu (virintu) vandenių sulankstyta filtrinio popieriaus juostelė ir mėgintuvėlis užkemšamas vata (puparijus nenužudomas, kad būtų galima išritinti suaugėlį).

23. Aptikus lervų vaisiuje, pusė lervų išimama su pincetu ir, trumpam panardinus į ką tik užvirusį vandenį, sudedama į numeruotą centrifuginį mėgintuvėlį su fiksuojančiu skysčiu (70 % etilo alkoholio tirpalas). Kita dalis lervų paliekama vaisiuje, kad būtų galima jas paauginti. Vaisius su likusiomis jame lervomis dedamas į sandarią numeruotą plastikinę dėžutę.

24. Aptikus kiaušinių vaisiuje, pusė jų išimama pincetu ir sudedama į numeruotą centrifuginį mėgintuvėlį su fiksuojančiu tirpalu (70 % etilo alkoholio tirpalas). Kita dalis kiaušinių paliekama vaisiuje, kad būtų galima iš jų išritinti lervas ir jas paauginti. Vaisius su likusiais jame kiaušiniiais dedamas į sandarią numeruotą plastikinę dėžutę.

25. Surašomas Augalininkystės tarnybos direktoriaus patvirtintos formos Mėginio kenksmingiesiems organizmams nustatyti paėmimo aktas ir įdedamas į polietileno maišelį.

26. Numeruota plastikinė sandari dėžutė ar plastikinis numeruotas mėgintuvėlis su fiksuotomis ar gyvomis margasparnėmis įdedami į kartoninę dėžę. Dėžės dangtis pritvirtinamas lipniąja juosta. Mėginio kenksmingiesiems organizmams nustatyti paėmimo aktas įdedamas į plastikinį maišelį. Kartoninė dėžė ir plastikinis maišelis, kuriame įdėtas Mėginio kenksmingiesiems organizmams nustatyti paėmimo aktas, įdedami į polipropileno maišą, kuris užplombuojamas.

VI SKYRIUS MĖGINIŲ LAIKYMAS IR IŠSIUNTIMAS

27. Po fitosanitarinio tikrinimo, atvykus į Augalininkystės tarnybos regioninį skyrių ar Fitosanitarijos skyriaus pasienio kontrolės punkto fitosanitarijos postą (poskyrį), iki išsiuntimo į FTLS, mėginiai laikomi vėšiai (keliais laipsniais žemesnėje temperatūroje negu lauko ar patalpos per fitosanitarinį tikrinimą), kad gyvos bet kurios stadijos margasparnės nežūtų.

28. Atspausdinama Augalininkystės tarnybos direktoriaus patvirtintos formos etiketė, kurioje būtina nurodyti mėgintuvėlių ir dėžučių kiekį bei jų identifikacijos numerius.

29. Etiketė įdedama į plastikinį maišelį, kuris sandariai uždaromas ir patikimai prisegamas keliose vietose prie užplombuoto maišo.

30. Mėginiai išsiunčiami į FTLS ne vėliau kaip per vieną darbo dieną nuo paėmimo. Mėginiai po laboratorinių tyrimų siuntėjui negražinami.

VII SKYRIUS ĮRANKIAI, PRIEMONĖS IR ĮRANGA

31. Fitosanitariniam tikrinimui vykdyti, mėginiui imti bei išsiųsti reikalingi įrankiai:

31.1. lupa (10×);

31.2. pincetas;

31.3. entomologinis tinklelis;

31.4. peilis (skalpelis);

31.5. žirklys.

32. Mėginiui imti, paruošti bei išsiųsti reikalingos priemonės:

32.1. antbačiai, chalatas (dėvima uždaroje erdvėje – šiltnamyje, sandėlyje, patalpoje ir pan.);

32.2. stikliniai mėgintuvėliai;

32.3. plastikiniai mėgintuvėliai su užsukamu kamšteliu;

32.4. centrifuginiai mėgintuvėliai;

32.5. polietileno maišai;

32.6. atsparusis žymiklis;

32.7. vata;

32.8. plastikinė 3 ml pipetė;

32.9. sandari plastikinė dėžutė;

32.10. lipni juosta;

32.11. kartoninė dėžė;

32.12. atspari kaitinimui stiklainaitė;

32.13. rašomasis popierius;

32.14. virintas arba distiliuotas vanduo;

32.15. etilacetatas;

32.16. 70 % etilo alkoholio tirpalas;

32.17. spalvota lazdelė arba lazdelė su prie jos raišteliu pririštu informaciniu lapeliu;

32.18. rašiklis;

32.19. segtuvas;

32.20. polipropileno maišas;

32.21. plombos.

33. Mėginiui imti bei laikyti reikalinga įranga:

33.1. kaitinimo plytelė, virdulys arba kaitinimo spiralė;

33.2. šaldytuvas;

33.3. termometras ((+5)–(+40)±1 °C).

34. 70 % etilo alkoholio tirpalo gamyba: 73 ml 96 % etilo alkoholio atskiedžiama 27 ml H₂O distiliuoto vandens (į 100 ml matavimo cilindrą įpilama 73 ml 96 % etilo alkoholio tirpalo ir atskiedžiama distiliuotu vandeniu iki 100 ml žymos). Tirpalo laikymo tara užkemšama plastikiniu kamščiu, užsukama antru kamščiu ir priklijuojama etiketė su tirpalo pavadinimu, koncentracijos nuoroda, pagaminimo data.

Mėginių ėmimo margasparnių
(Diptera: Tephritidae) rūšims
nustatyti metodikos
priedas

MORFOLOGINIAI MARGASPARNIŲ POŽYMIAI IR ŠIŲ MUSIŲ ŽALA VAISIAMS

© AndrewWilliams/CritterZone.com

1 pav. *Rhagoletis suavis* suaugėlis
(A. Williams nuotrauka)

2 pav. *Anastrepha suspensa* suaugėlis
(<http://www.hawaii.edu/behaviour/306/LabAcoustics/#fruitfly>)

3 pav. *Bactrocera cucurbitae* suaugėlis
(S. Wilson nuotrauka)

4 pav. *Dacus ciliatus* suaugėlis
(Centrinė mokslo laboratorija, JK)

5 pav. *Rhagoletis pomonella* suaugėlis ant obels lapo
(<http://www.phase.com/tmurray74/image/31990424>)

6 pav. *Rhagoletis pomonella* suaugėlis ant obuolio
(<http://bugguide/node/view/720683/bgpape>)

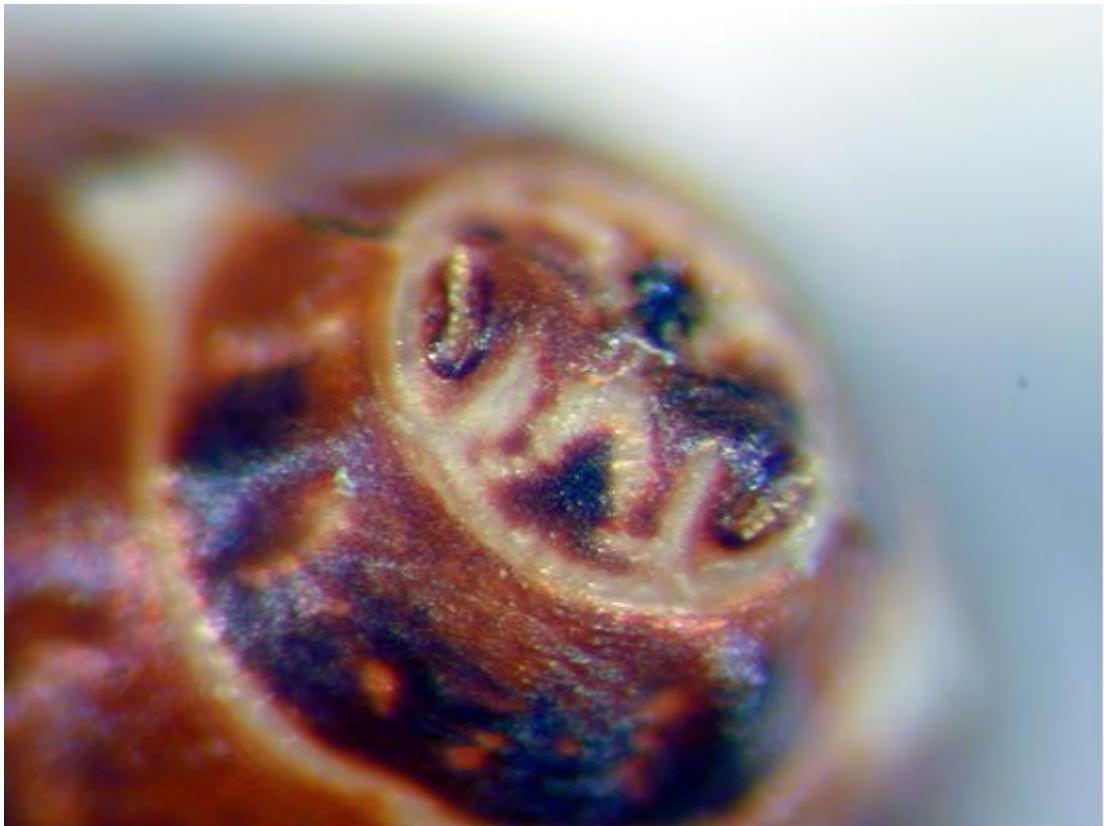
7 pav. *Rhagoletis cingulata* suaugēlis (<http://buguide.net/nodeview/196628>)

8 pav. *Rhagoletis fausta* suaugēlis ant trešnēs (<http://sutterra.com/flies>)

9 pav. *Ceratitidis capitata* puparijus
(Arūno Sabo nuotrauka)

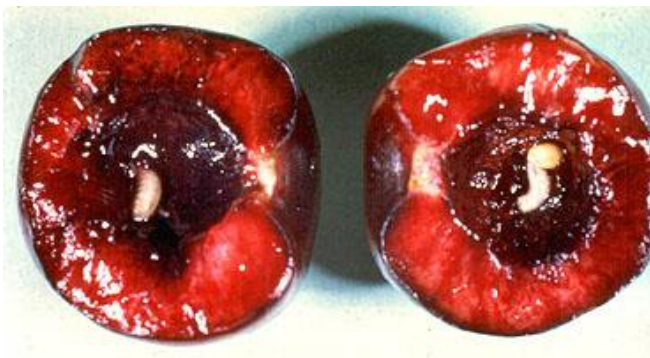
10 pav. *Ceratitidis capitata* puparijaus priekinė dalis su priekinių kvėptukų spurgais
(Arūno Sabo nuotrauka)

11 pav. *Rhagoletis completa* lerva ant pažeisto riešuto (E. Mani nuotrauka, Vaisių auginimo federalinė tyrimų stotis, Šveicarija)

12 pav. *Euphranta canadensis* lerva agraste (K. Grey nuotrauka, Vašingtono valstybinis universitetas, JAV)

13 pav. *Rhagoletis indifferens* lervos vyšniose (Žemės ūkio ministerija, Kanada)

14 pav. *Rhagoletis pomonella* lervos obuolyje (Žemės ūkio ministerija, Kanada)

15 pav. *Anastrepha ludens* lerva (<http://compendium.bayercropscience.com>)

16 pav. *Rhagoletis completa* kiaušiniai riešute (K. Grey nuotrauka, Oregono universitetas, JAV)

17 pav. *Rhagoletis pomonella* pažeistas obuolys
(Niujorko valstybinė žemės ūkio bandymų
stotis, JAV)

18 pav. *Rhagoletis pomonella* pakenkti obuoliai
(Žemės ūkio ministerija, Kanada)

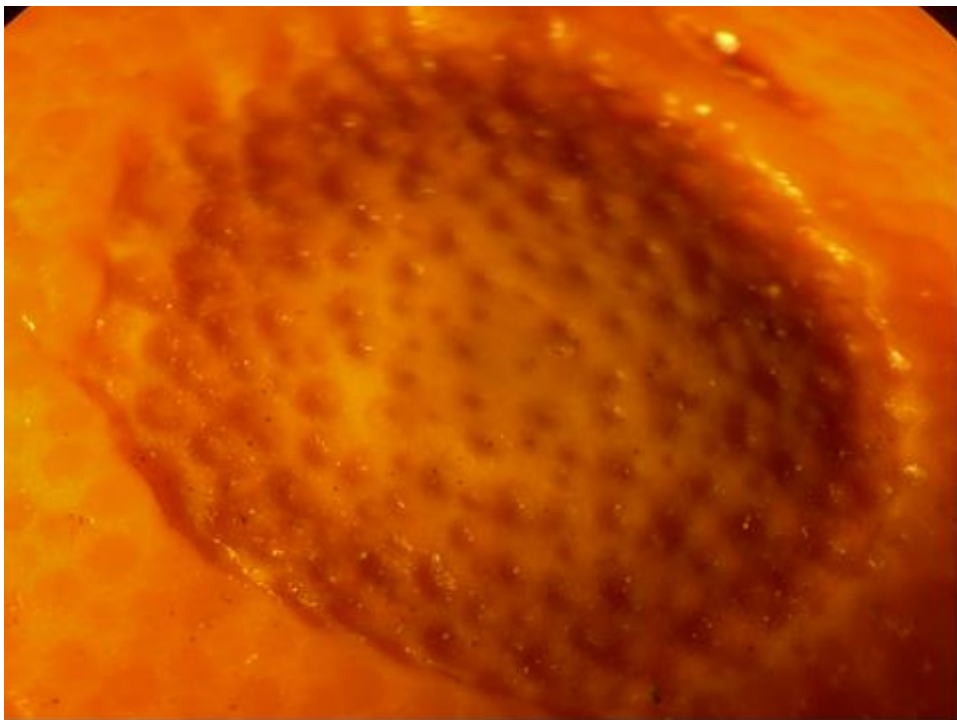
19 pav. *Bactrocera dorsalis* lervos ir jų
pakenktas greipfrutas
(Arūno Sabo nuotrauka)

20 pav. *Rhagoletis indifferens* suaugėlis ir jų
lervų pažeista vyšnia
(Žemės ūkio ministerija, Kanada)

21 pav. *Ceratitidis capitata* pakenkti mandarinai
(Arūno Sabo nuotrauka)

22 pav. *Ceratitidis capitata* pažeistas mandarinas (įduba, padidintas vaizdas)
(Arūno Sabo nuotrauka)
